

ประตูกานท์

ม.ล. ปาณทิพย์ ภาณุมาศ¹

เนื่องด้วยในปีพุทธศักราช 2549 คือเริ่มตั้งแต่วันที่ 9 มิถุนายน ศกนี้เป็นวันครบรอบวาระที่พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวทรงครองสิริราชสมบัติเป็นปีที่ 60 ประตูกานท์ในฉบับนี้จึงขอเปลี่ยนแปลงรูปแบบในการร่วมเฉลิมฉลองวโรกาสอันเป็นมิ่งมหามงคลนี้ โดยแทนที่จะเป็นการนำเสนอผลงานร้อยกรองเป็นหลักใหญ่ แต่จะขอนำเสนอรายละเอียดจากความสำเร็จในพระมหากษัตริย์คุณโดยผสมผสานทั้งร้อยแก้วและร้อยกรองเข้าด้วยกันดังนี้

สองพระบาททรงยาดราทั่วประเทศ

สองพระเนตรทรงสอดส่องทุกสิ่งสิ้น

สองพระโสตเพื่อสाराข้าแผ่นดิน

สองพระหัตถ์ทรงหลังรินสุขสู่ไทย

ผืนแผ่นดินแห่งราชอาณาจักรไทยที่มีพื้นที่เท่ากับสามร้อยยี่สิบเจ็ดล้านไร่ หรือสองแสนสี่ร้อยสามสิบเจ็ดจุดห้าล้านตารางกิโลเมตร มีที่ใดบ้างที่พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว “ของเรา” ไม่เคยเสด็จพระราชดำเนินเยือน ยิ่งไปกว่านั้น “นางแก้วคู่พระบารมี” คือ สมเด็จพระนางเจ้าสิริกิติ์พระบรมราชินีนาถ ได้โดยเสด็จพระราชดำเนินเคียงคู่ไปทุกหนทุกแห่งไม่ว่าจะเป็นภาคใดของประเทศ

ทั้งสองพระองค์เสด็จพระราชดำเนินเยือนราษฎรภาคตะวันออกเฉียงเหนือเป็นภาคแรก ในระหว่างวันที่ 2-20 พฤศจิกายน พุทธศักราช 2498 เป็นเวลาทั้งสิ้น 19 วัน

ทั้งสองพระองค์เสด็จพระราชดำเนินเยี่ยมราษฎรภาคเหนือเป็นภาคที่สอง เมื่อวันที่ 21 กุมภาพันธ์-17 มีนาคม พุทธศักราช 2501 รวมระยะเวลาทั้งสิ้น 19 วัน

ภาคใต้ของเรานั้น ดันเกล้ากันกระหม่อมทั้งสองพระองค์ ได้ใช้เวลาในการเสด็จพระราชดำเนินเยือนเป็นครั้งแรก ตั้งแต่วันที่ 6-26 มีนาคม พุทธศักราช 2502 โดยเยือนทั้ง 14 จังหวัด ใช้เวลาทั้งสิ้น 22 วัน ซึ่งถือว่าเป็นการใช้เวลาทรงเยี่ยมราษฎร

เป็นเวลานานที่สุดกว่าทุกภาคในประเทศไทย ซึ่งนำความปิติและภาคภูมิใจแก่พสกนิกรชาวไทย ที่ได้รับการกล่าวขานเล่าเรื่องราวต่างๆ ในครั้งนั้น มายังอนุชนรุ่นหลังอย่างไม่มีวันลืม

ขอลำดับความการเสด็จพระราชดำเนินเยือนของทุกระหม่อม แก้วกึ่งสองพระองค์ ในครั้งนั้นโดยสังเขป ดังนี้

- วันศุกร์ที่ 6 มีนาคม พุทธศักราช 2502 ทั้งสองพระองค์เสด็จพระราชดำเนินโดยรถไฟพระที่นั่งจากสถานีรถไฟจิตรดาในช่วงเช้า และเสด็จถึงสถานีรถไฟชุมพร เมื่อเวลา 17.45 น. แล้วเสด็จไปประทับแรม ณ จังหวัดนี้

- วันเสาร์ที่ 7 มีนาคม พ.ศ. 2502 เสด็จฯ ยังจังหวัดระนอง ประทับแรม ณ จังหวัดนี้เป็นจังหวัดที่สอง

- วันอาทิตย์ที่ 8 มีนาคม พ.ศ. 2502 เสด็จฯ จากจังหวัดระนอง เพื่อไปยังจังหวัดภูเก็ต และประทับแรม ณ จวนผู้ว่าราชการจังหวัดนั้น ตั้งแต่คืนวันอาทิตย์ที่ 8 มีนาคม จนถึงวันพุธที่ 11 มีนาคม พ.ศ. 2502

- วันพฤหัสบดีที่ 12 มีนาคม พ.ศ. 2502 ทั้งสองพระองค์เสด็จฯ เยือนจังหวัดพังงา เสวยพระกระยาหารกลางวันที่ศาลากลางจังหวัด แล้วเสด็จฯ เยือนจังหวัดกระบี่ แล้วจึงเสด็จฯ เพื่อไปประทับแรมที่จังหวัดนครศรีธรรมราช ตั้งแต่คืนวันพฤหัสบดีที่ 12 - วันอาทิตย์ที่ 15 มีนาคม พ.ศ. 2502

- วันจันทร์ที่ 16 มีนาคม พ.ศ. 2502 เสด็จฯ ยังจังหวัดตรัง เสวยพระกระยาหารกลางวัน ณ จวนผู้ว่าราชการจังหวัดและประทับแรมที่เดียวกันนี้

- วันอังคารที่ 17 มีนาคม พ.ศ. 2502 ทั้งสองพระองค์เสด็จฯ ต่อไปยังจังหวัดพัทลุง ทรงแวะเยี่ยมราษฎรที่ตำบลนาโยงเหนือ ได้มีผู้นำดอก “ศรีตรัง” ซึ่งเป็นดอกไม้สัญลักษณ์ประจำจังหวัดตรังมาน้อมเกล้าฯ ถวายสมเด็จพระบรมราชินีนาถ ทอดพระเนตรความงามของช่อศรีตรัง ด้วยความสนพระราชหฤทัยเป็นที่ยิ่ง ต่อจากนั้นทั้งสองพระองค์ เสด็จฯ ไปยัง

¹ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ภาควิชาภาษาไทย คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์

พลับพลาหน้าศาลากลางจังหวัดพัทลุง ทรงเยื่อมราษฎรท่ามกลางสายฝนที่โปรยปราย เสด็จฯ ต่อไปยังจังหวัดสงขลา ทรงเยื่อมราษฎร ณ ที่ว่าการอำเภอรัตภูมิ แล้วจึงเสด็จฯ ไปประทับแรม ณ ตำหนักเขาน้อย

- วันพฤหัสบดีที่ 19 มีนาคม พ.ศ. 2502 ประทับเรือยนต์ชื่อ “พัทลุง” ซึ่งจังหวัดสงขลาจัดถวายเป็นเรือพระที่นั่ง เพื่อทอดพระเนตรทะเลสาบสงขลา เสด็จฯ ไปทอดพระเนตรกิจการสถานีการยางคองหงส์ เสด็จฯ ต่อไปยังค่ายเสนาณรงค์พระราชทานพรให้ทหารมีกำลังใจ กำลังใจ ในการปฏิบัติราชการแล้วเสด็จฯ ไปเยื่อมราษฎร ณ พลับพลาหน้าโรงเรียนหาดใหญ่สุภาพสตรีผู้หนึ่งมีความซาบซึ้งปลื้มปีติยินดี ที่ได้มีโอกาสเฝ้าทูลละอองธุลีพระบาททั้งสองพระองค์โดยใกล้ชิดถึงกับหลั่งน้ำตาด้วยความปลาบปลื้มใจ.....แล้วจึงเสด็จฯ กลับที่ประทับ ณ ตำหนักเขาน้อย

- วันศุกร์ที่ 20 มีนาคม พ.ศ. 2502 ทั้งสองพระองค์เสด็จฯ ไปยังจังหวัดสตูลทรงเยื่อมราษฎร ณ พลับพลาหน้าโรงเรียนสตูลวิทยา ที่จังหวัดนี้มีชาวไทยมุสลิมมาเฝ้าฯ อยู่ด้วยเป็นจำนวนมาก ถึงแม้จะอยู่ในระยะถือบวชก็ตาม (หลังจากนั้นเสด็จฯ กลับที่ประทับ)

- วันเสาร์ที่ 21 มีนาคม พ.ศ. 2502 เวลา 11.00 น. ทั้งสองพระองค์ทรงถ่ายภาพยนตร์การแสดงมโนห์ราแบบต่างๆ ของจังหวัดสงขลา ในตอนบ่ายเสด็จฯ ไปแหลมสมิหลา และเสด็จฯ ขึ้นทอดพระเนตรทิวทัศน์ จังหวัดสงขลา บนเขาดังกวน

- วันอาทิตย์ที่ 22 มีนาคม พ.ศ. 2502 เสด็จฯ ต่อไปยังจังหวัดปัตตานีระหว่างทางเสด็จลงนมัสการ และเปิดทองพระพุทธรูปไสยาสน์ วัดสี่บสุขาราม ตำบลทุ่งลง อำเภอหาดใหญ่ ทรงเยื่อมราษฎรที่อำเภอคลองแงะ และอำเภอนาทวี ที่อำเภอนาทวีมีประชาชนคนหนึ่งขอให้ทรงวางพระบาทลงบนขันน้ำ แล้วล้างพระบาทของทั้งสองพระองค์ เพื่อนำไปเก็บรักษาคุณน้ำมนต์ของขลัง

เหตุการณ์เช่นนี้เหมือนกับรัชสมัยในพระบาทสมเด็จพระปรเมนทรมหาอานันทมหิดล รัชกาลที่ 8 แห่งบรมราชจักรีวงศ์ เสด็จฯ เยือนสำเพ็งโดยมีพระราชหฤทัย เพื่อระงับข้อพิพาท ระหว่างคนไทยกับคนจีนเมื่อวันที่ 3 พฤษภาคม พ.ศ. 2489 มีข้อบันทึกไว้ว่า

“...เวลา 09.05 น. พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว พร้อมด้วยสมเด็จพระราชอนุชาได้ทรงพระดำเนินอย่างช้าๆ ผ่านประตูคอกแต่งด้วยดอกไม้สดนานาชนิดหอมอบอวล...ผ่านร้านต่างๆ ที่ตั้งโต๊ะบูชาพร้อมด้วยกระถางธูปจุดอยู่ตลอดเวลา สมเด็จพระราชอนุชา...ทรงถ่ายรูปไว้ทุกอิริยาบถ...ทรงใช้เวลาเสด็จฯ ไม่น้อยกว่า 4 ชั่วโมง...”

“...ม.ร.ว.สุมนชาติ สวัสดิ์กุล ได้เขียนถึงการประพาสสำเพ็งไว้ว่า

“การเสด็จประพาสหัวเมือง และสำเพ็งนั้นโปรดมาก โดยเฉพาะสำเพ็ง ทรงเล่าถึงคนแก่ที่เข้าเฝ้า เล่าถึงความจงรักภักดีของชาวจีนที่มีต่อพระมหากษัตริย์ ตอนหนึ่งเล่าว่า “ฉันทกำลังเดินเพลินๆ อยู่ พอก้าวขาออกไป มีจีนคนหนึ่งวิ่งเข้ามาตรงเท้า ฉันทตกใจเหลียวมาดูเห็นเขากอบเอาขี้ฝุ่นตรงที่ฉันทเหยียบใหม่ๆ ใส่มือแล้วห่อใส่ผ้าเช็ดหน้าไว้ ถามดูได้ความว่า “จะเอาไปบูชา”... “ยิ่งกว่านั้นสิ่งที่ประทับใจแก่ผู้ที่ได้พบเห็นก็คือ มีชาวจีนสูงอายุที่มั่งคั่งคนหนึ่งในสำเพ็งได้นำเอาฝุ่นทรายมาโปรยบนพรมอันหรรษาที่เขาปลาดไว้ที่หน้าบ้าน แล้วกราบบังคมทูลขอให้ทรงเหยียบบนพรมนั้นเมื่อทรงทำตามแล้วชาวจีนผู้นั้นนำฝุ่นทรายบรรจุใส่กระถางลายครามงดงามใบใหญ่นำขึ้นตั้งไว้บนโต๊ะบูชาทันที...” และทรงเล่าถึงการรับเสด็จพระราชดำเนินของชาวจีนว่า “เขาทำกันจริงๆ ชั่วแต่อาหารที่เขาเลี้ยงฉันทก็แทบแย่งเท่าที่จำได้มือเดียวเท่านั้นดูเหมือนตั้ง 53 สิ่ง ของที่เขาให้ก็มากมายจนคนเดียวไม่ไหว”

ที่จังหวัดปัตตานี เสด็จฯ เยื่อมราษฎร ณ ที่ว่าการอำเภอโคกโพธิ์และหนองจิกโดยลำดับ

- วันจันทร์ที่ 23 มีนาคม พ.ศ.2502 เสด็จฯ ไปยังศาลากลาง จังหวัดปัตตานี ทอดพระเนตรขบวนแห่แรก และขบวนแห่کشลี รวมทั้งขบวนบุหงาซีเระ ซึ่งชาวไทยเชื้อสายจีนและชาวไทยเชื้อสายมุสลิม ได้ร่วมกันจัดขบวนแห่ถวายพระพรเสด็จฯ ต่อไปยังจังหวัดยะลา ทรงแวะเยื่อมราษฎรที่อำเภอยะรังและมัสยิดในระหว่างทาง เมื่อเสด็จฯ ถึงจังหวัดยะลาได้จัดการแสดงถวายทอดพระเนตรมีการแสดงของพวกเงาะป่าซาไกด้วยแล้วเสด็จฯ กลับประทับแรม ณ จวนผู้ว่าราชการจังหวัดปัตตานี

- วันอังคารที่ 24 มีนาคม พ.ศ. 2502 ทรงเยี่ยมราษฎรที่อำเภอชะหรั่ง, อำเภอสายบุรี แล้วเสด็จฯ ต่อไปยังจังหวัดนราธิวาส เสด็จฯ ยังที่ว่าการอำเภอบาเจาะ เสวยพระกระยาหารกลางวันยังพลับพลาไม้คอกปาดิ พระราชทานชื่อว่า “พลับพลาธารทัศน์” ทรงเยี่ยมราษฎร ณ ที่ว่าการอำเภอเย็งอ เสด็จฯ ทอดพระเนตรบริเวณเมืองนราธิวาส เวลาเย็นเสด็จฯ ทอดพระเนตรหาดทรายปากน้ำบางนา และประทับแรม ณ จวนผู้ว่าราชการจังหวัดนราธิวาส

- วันพุธที่ 25 มีนาคม พ.ศ. 2502 ทรงเยี่ยมราษฎร ณ พลับพลาหน้าสำนักงานเทศบาลนราธิวาส พระราชทานชื่อว่า “พลับพลาภิรมย์” ทรงเยี่ยมราษฎรถึง 2 ชั่วโมง แล้วจึงเสด็จฯ ไปยังมัสยิดของชาวไทยมุสลิม จากนั้นจึงเสด็จฯ กลับที่ประทับเพื่อเสวยพระกระยาหารกลางวัน ในตอนบ่ายเสด็จฯ ไปทอดพระเนตรเกาะไรวา เป็นการส่วนพระองค์

- วันพฤหัสบดีที่ 26 มีนาคม พ.ศ. 2502 ทั้งสองพระองค์เสด็จฯ โดยรถยนต์พระที่นั่งไปยังสถานีรถไฟตันหยงมัสเพื่อประทับรถไฟพระที่นั่งไปยัง จังหวัดสุราษฎร์ธานี ถึงแม้ฝนจะตกหนักตลอดทาง แต่ก็ยังมีราษฎรมาเฝ้าชมพระบารมีโดยมิได้ย่อท้อ เสด็จฯ ถึง จังหวัดสุราษฎร์ธานี ประทับแรม ณ จวนผู้ว่าราชการจังหวัด

- วันศุกร์ที่ 27 มีนาคม พ.ศ. 2502 เสด็จฯ เยี่ยมราษฎร ณ ศาลากลางจังหวัดสุราษฎร์ธานี เป็นจังหวัดท้ายสุดของบักย์ได้ในคราวนั้น ประทับ ณ พลับพลาทำนน้ำหน้าศาลากลางจังหวัด ทอดพระเนตรการประกวดขบวนแห่พระทางน้ำ และการแข่งขันเรือยาวในลำแม่น้ำตาปี

ในตอนบ่าย เสด็จฯ จากที่ประทับไปยังวนอุทยานเขา

ท่าเพชร ทรงสักการะพระธาตุศรีสุราษฎร์ แล้วเสด็จฯ เยี่ยมราษฎร ณ ที่ว่าการอำเภอพุนพิน

ทั้งสองพระองค์เสด็จฯ ประทับรถไฟพระที่นั่งออกจากสถานีรถไฟพุนพิน เมื่อเวลา 17.45 น. ถึงสถานีจิตรดา กรุงเทพมหานคร เวลา 09.00 น. เมื่อวันเสาร์ที่ 28 มีนาคม พ.ศ. 2502 รวมระยะเวลาเสด็จพระราชดำเนินทรงเยี่ยมราษฎรใน 14 จังหวัดภาคใต้เป็นคราวแรก รวมทั้งสิ้น 22 วัน

คำถวายพระพรแด่พระองค์ท่านทุกครั้งคราว นับครั้งแทบไม่ถ้วนของผู้เขียนคอลัมน์นี้ ยากนักที่จะแสดงความรู้สึกในหัวใจให้ครบถ้วนตามที่หัวใจ “ต้องการ” แต่มีสิ่งหนึ่งที่ไม่เคยเปลี่ยนแปลงไปเลย คือ

แสนยินดีที่เกิดมาเป็นข้าบาท

อีกก็ชาติก็ชนนึ่งที่ประสงค์

สรวมชีวิตตอถิวาทแทบบาทบงสุ์

ถวายพระพรทั้งสองพระองค์ “ทรงพระเจริญ”

และเนื่องด้วยผู้เขียนบทความในคอลัมน์นี้ เป็นหนึ่งในสมาชิกของชาวสงขลานครินทร์ จึงขอถ่ายทอดความรู้สึกของ “ข้าแผ่นดิน” แทนชาว “สงขลานครินทร์”ทุกวิทยาเขต...ดังนี้

ความ “จงรัก” จักมีสิ้นแม่ดินถม

ความ “ภักดี” แม้หมดลมมิหมดสิ้น

จิตวิญญูณ์ชาว “สงขลานครินทร์”

ต่อภูมินทร์ “กว่าจงรัก เกินภักดี”

ด้วยเกล้าด้วยกระหม่อม

ข้าพระพุทธเจ้า หม่อมหลวงปานจิตย์ ภาณุมาศ ขอเดชะ

ข้อมูลที่ใช้ประกอบในการเขียนบทความ

ฝ่ายประชาสัมพันธ์และเผยแพร่. สำนักพระราชวัง. 2542. เสด็จฯเยี่ยมราษฎร. พิมพ์ครั้งที่ 2. กรุงเทพฯ : อมรินทร์.

อัมภา เกิดหาญ. 2548. ๙ ร่มเกล้าชาวสยาม. ปทุมธานี : สกายบุ๊กส์.